

Scripti vobis per multas lachrymas. Primam Epistolam qua vos corripui; & hinc intelligendum quam fuerit de omnium salute sollicitus.

Non ut contristemini, sed ut sciatis quam charitatem habeam. Non ideo commemoro ut iterum contristemini: sed ut sciatis me omnia in charitate fecisse.

Abundantius in vobis. Ex majori sollicitudine, abundantior cognoscite charitatem.

Si quis autem contristavit me, non me contristavit. Quia per illius peccatum vos etiam correpti, amplius profecistis. Si ve qui me emendavit, non me penitus contristavit.

Sed ex parte. Id est, ex ea solum parte qua nocuit sibi: dum illi necesse est penitere.

Ut non onerem omnes vos. Ideo scribo eum recipi, ut non oneremini, si per vestram duritiam desperaverit de salute.

Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hac quae fit à pluribus. Non de illo solum dicit, qui paternum polluit thorum, sed de omni peccante: nam multos illic peccasse, Epistola prima demonstrat.

Ita ut è contraria magis donetis. Ut contra objurgationem donetis veniam.

Et consolentini. Verbis Prophetae dicentis: Nolo mortem peccatoris. Et, Iniquus quacumque die fuerit conversus, non memorabuntur peccata eius.

Ne forte abundantiori tristitia absorbeat, qui ejusmodi est. Ne forte per desperationem indulgentiae absorbeatur gurgite vitiatorum: & à diabolo persuasus, ad infidelitatis & blasphemiae majora precipitia deducatur.

Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem. Quia perfectè recognoscit se veniam consecutum.

Ideo enim & scripsi vobis, ut cognoscam experimentum vestrum an in omnibus obedientes sitis. Ut videam si quomodo obaudistis in vindicando: ita obaudiat in indulgendo. Obedientia enim illa vera & perfecta est, quae in nullo contemnit.

Cui autem aliquid donatis: & ego. Sicut vobiscum vindicavi: ita & dono vobiscum.

Nam & ego quod donavi. Non in mea persona, sed in Christi: qui dixit: Quaecumque solveritis in terra, erunt & in caelo soluta.

Si quid donavi, propter vos. Ne vos gravemini vel contristemini.

In persona Christi. Quia vice fungimur Christi.

Ut non circumveniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. Nec enim ejus ignoramus versutias. Idem si milititer circumvenit per nimiam duritiam peccatores, ut pereant desperando: quomodo nimia remissione minime corrigendo. Unde Salomon ait: Non declines in dexteram, neque sinistram. Quamvis ergo tota Epistola contra Novatum sit, tamen hic evidentiè ostenditur à diabolo circumventos poenitentiam denegare: cujus ista versutia est, ut sub specie justitiae fallat incautos.

Cum venissem autem Troadem, propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino: non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum. Modo illis vult probare quanto amplius eos diligit: quorum causa tantum sollicitus est, ut cum essent illi omnia prosperata, nullam requiem habuerit: quia Titum quem ad eos videndos miserat, non invenit, timens jam, ne minime eos correxisset: quia nondum ei quicquam renunciaverat Titus.

Sed valefaciens eis, profectus sum. Cito inde egressus sum, quamvis occasionem habuerim praedicandi.

In Macedoniam. Per quam à vobis Titus erat utique rediturus. Vicinior est enim Macedonia Achaiae, quam Troade: denique cum ibi esset, dicit Titum postea advenisse.

Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu. Triumphare facit nos per Christum, vel in nobis ipse triumphat.

Et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco. Odor notitiae Dei, per doctrinam manifestatur & signa. Odor autem ideo dicitur, quia sentitur potius quam videtur: & quia primo credentes, aliquid tanquam per modicum odorem sentire valebant.

Quia Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi fiunt, & in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem,

aliis autem odor vitae in vitam. Quidam ita dicunt, nos labor Deo semper est gratus: quia omnibus praedicamus, seu velint credere, seu nolint: sed hic proprie de illis dicitur, qui vel sanabantur per ipsos, vel in quibus vindicta fiebat. Bonus ergo odor in utriusque, quia justus.

Et ad haec quis tam idoneus? Ad haec facienda quis potest tam idoneus esse, quam nos, qui ad hoc sumus electi?

Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei. Pseudoapostolos tangit, humanum sensum divinae praedicationi miscentes. Unde Isaias ait: Caupones tui miscent vino aquam: id est, meræ doctrinae adulationis mollia verba: quibus homines non tam inebriati ferveant, quam delectati tabelleant.

Sed ex sinceritate, sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo processit doctrina, quam scimus ipso praesente in persona dicere Christi: id est sicut ipse praedicavit.

Caput III.

INCIPIMUS iterum nosmetipsos commendare? Non ut commendemus nos vobis ista dicendo, laudare nos volumus: sed haec ne ab aliis sedecamini cogimur commemorare.

Aut nunquid egemus sicut quidam commendatitius Epistolae ad vos, aut ex vobis? Quos non commendat gratia virtutum, illos dignè commendat Epistola amicornu.

Epistola nostra vos estis. Per vestram fidem omnibus commendamur, sicut alibi dicit: Signaculum apostolatus mei vos estis.

Scripta in cordibus nostris, quae scitur & legitur ab omnibus hominibus, manifestati. In conscientiis nostris: & vos nobis praedicantibus credidistis: vel, in corde nostro est praedicatio per quam Epistola nostra estis facti, quae cognoscitur, & quae legitur ab omnibus hominibus, & manifestatur.

Quoniam Epistola estis Christi. Omnibus manifestum est, Christo vos per nostram credidistis doctrinam, confirmante virtutem Spiritu sancto. Sive, verè hinc cognoscimini Christi esse, quod ejus spiritum accepistis.

Ministrata à nobis. Hoc est Spiritu sancto preparata.

Et scripta, non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Hic differentiam inducit legis & gratiae: Judaei in dura materia legem acceperant, significante duritiam mentis eorum: sicut & velamen faciei Moysi, cordis eorum velamen ignorantiae portendebat. Nos vero quamvis legem Christi scriptam in Evangelii habeamus: tamen in primis non quasi absentes tabulis scriptis, sed praesentes per auditum Domini verba corde suscepimus. Evangelia vero postmodum scripta sunt, ad memoriam posterorum. Si ergo inexcusabiles sunt qui legem in lapidibus acceperunt: quantomagis nos qui verba Christi suscepimus, si peccemus: ut ad Hebraeos scribitur: Si enim illi non effugerunt super terram loquentes illis: & reliqua.

Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum. Quia novimus vos per nos credidistis: vel, quod nos non humana Epistola, sed gratia divina commendat.

Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis. Vult ostendere se nihil sua prudentia facere, vel virtute: quia pauci homines rustici, nunquam sine Dei gratia totum mundum salvare potuissent.

Sed sufficientia nostra ex Deo est. Ideo hoc praemisit, quia dicturus erat tanto majus se, quam Moysen ministerium suscepisse, quanto majus est novum testamentum lege, ut eos à falsis Apostolis sibi detrahentibus revocaret.

Qui & idoneos nos fecit ministros novi testamenti. Dum ad hoc idonei adimplendum non essemus.

Non litera, sed spiritu. Non literae legis, sed spiritui gratiae ministrantes.

Litera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quomodo alibi dicit legem esse spirituales spiritualibus. Ceterum peccatores occidit: gratia autem vivificat impium convertentem. Quidam dicunt, quod historicus intellectus occidat: nescientes quo nec ubique historia nec ubique possit allegoria servari: nam sicut quaedam in figura dicta sunt: ut si praeterita velis allegoricè intelligere, omnem virtutem eorum evacuans, omnibus aperuisti viam delinquendi. Sed ille verus

spiritualis intellectus est, qui non verisimilibus coloribus pulchrum mendacium pingit, sed virtute rerum ipsam rem exprimit veritatis.

Quod si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria. Quae mortificat peccatores: ceterum ipse eam sanctam & justam, & bonam alibi dicit.

Ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi. Id est contra Manichaeos. Nunquam enim Apostolus posset contrario comparare: id est, majorem ministrorum novi testamenti, quam Moysi gloriam dicere, si inter eos non videretur esse communio.

Propter gloriam vultus ejus, quae evacuatur. Gloria legis, per gloriam Evangelii evacuatur: sed ita evacuatur, ut proficiat: sicut infantem ipse dicit evacuari in viri perfecti aetate. Semen quoque evacuatur in fructum: melior fructus semine, sed sine eo esse non potest. Fructus non perit, sed multiplicatur semen in fructu: & ita evacuatur, sicut prophetia & scientia destruentur.

Quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? In gloria nostra, quae ut perfecta non potest evacuari.

Nam si ministratio damnationis in gloria est. Expoluit quod superius dixerat: literam occidere: ministratorem esse mortis, jam damnando peccantes.

Multo magis abundat ministratio justitiae in gloria. Quod ministrat justitiam, admittendo peccata.

Nam nec glorificationem quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. In comparatione gloriae Evangelicae, obumbratur gloria legis: ut orto sole, lumen obtunditur luna, cum tamen suo tempore magnum habeat fulgorem. Hoc ostendit etiam Dominus, cum ascendens montem solus, splendore solis visus est radiasse: cum tamen Moyses & Elias visi in gloria, referantur: & ideo vox desuper patris ipsum solum gloria praecipit audiri.

Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est. Si evacuandum per gloriam datum est testamentum, quanto magis erit quod permanet gloriosum?

Habentes igitur talem spem. Talem spem gloriae, quia spe salvi facti sumus.

Multa fiducia utimur. In Deo qui fecit nos idoneos.

Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam. Non ita facimus, quia jam omnes Christiani vident gloriam Domini, sancto Spiritu revelante.

Ut non intendere filii Israel in faciem ejus. Usque in finem ejus: id est, usque in finem vitae ejus: ita & lex non intelligitur usque dum in finem ejus: id est, dum Christo creditur.

Quod evacuatur. Velamen nunc evacuatur in Christo.

Sed obtusi sunt sensus eorum, usque in hodiernum. Nisi enim crederent, intelligere secundum Prophetam omnino non possunt.

Id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum. Cujus figuram ille gestabat in facie.

Quod in Christo evacuatur. Qui finis est legis.

Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Ignorantiae, super cor eorum quibus legitur Moyses: id est, Judaeorum.

Cum autem conversus fuerit ad Deum, auferetur velamen. Cum conversus fuerit Judaeus, sicut Moyses convertebatur ad Dominum audiendum.

Dominus autem spiritus est. Nihil in illo obscurum vel velatum.

Ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Liber est spiritus: & ideo non potest velamen accipere, cum magis ipse omnia revelet: quia qui spiritum Dei habet, omnia illi nuda sunt & aperta: quia spiritus omnia scrutatur.

Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes. Evidenter & clarè Domini gloriam contemplamur.

In eandem imaginem transformamur. Quam Dominus ostendit in monte, sicut alibi dicit: Qui transfiguravit corpus humilitatis nostrae, conforme corpori claritatis suae: Sive transformamur quotidie, & nitimur transformari.

A claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Id est, ab hac gloria in futuram proficimus, spiritu Domini operante.

Caput IV.

IDEO habentes hanc administrationem, juxta quod misericordiam consecuti sumus. Quia per nos idonei tanto officio non eramus.

Non defecimus. In omnibus tribulationibus nostris. Sed abdicamus occulta detestor. Id est, occulta vitiatorum. Deducus est enim delinquere Christum.

Non ambulantes in astutia. Non turpis lucri gratia praedicantes.

Neque adulterantes verbum Dei. Per adulationem excusando peccata, ut aliqui causa laetificandi cor hominis, verbo Dei sermonem vilem admiscerent, & per terram repunt.

Sed in manifestatione veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum. Sed ita manifestum est apud homines verum esse quod dicimus, ut eorum conscientia testimonium perhibeat nobis, qui resistunt.

Coram Deo. Non hominibus, i. non propter ipsos eis nos commendamus.

Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum. Quasi aliquis illi objecisset, quod hanc non omnes intelligant veritatem, sed non credentes (inquit) vel subdoli, non fideles: etiam plurimi Judaeorum ignorabant.

In quibus Deus hujus saeculi excavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriae Christi. Deus saeculi potest ita accipi quomodo princeps mundi, quia ipse sibi in infidelibus vendicatum principatum: sed propter calumniam haereticorum ita intelligendum est, ut dicamus Deum mentes infidelium hujus saeculi merito infidelitatis excavasse: sicut ait Salvator: In judicium veni in hunc mundum: ut qui non vident, videant, & qui vident, caeci fiant. Et ipse Apostolus alibi ait: Quia non crediderunt veritati, sed confenserunt iniquitati: misit illis Deus spiritum erroris: hoc est, dari permittit, quia credere noluerunt: quasi si medicus inobedientem agrum deserat, ipse agritudinem dicitur prolongasse: cum tota illius culpa sit, quia audire contempsit. Tamen si rursus roget, & obtemperet, potest recipere sanitatem.

Qui est imago Dei. Imago expressa substantia Dei, sicut scriptum est ad Hebraeos.

Non enim nosmetipsos praedicamus: sed Jesum Christum Dominum nostrum. Qui enim commoda propria quaerit: non Christum, sed semetipsum praedicat: sicut qui suo ventri serviunt.

Nos autem servos vestros per Jesum. Quia vestrae utilitati omnia procuramus, exemplo Christi, qui formam servi accepit, non gloriae, nec avaritiae causa docemus.

Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere. Hoc contra omnes inimicos veteris testamenti: quia à Patre Christi est datum.

Ipsè illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei. Illuxit primus in cordibus nostris, per Jesum Christum, ut nos alios illuminare possimus.

In facie Christi Jesu. Quae claritas est in facie Christi major quam Moysi? vel in persona Christi nos homines scientia illuminamus.

Habemus autem. Hic incipit ostendere quare tanta & talia patiantur: quia de hoc illis pseudoapostoli detrahebant.

Theaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei: & non ex nobis. Theaurum gratiae spiritualis in fragili corpore bajulamus, in quo etiam cum alios sanemus, ipsi aliquoties infirmamur: ut quod facimus, non nostrae virtutis, sed Dei esse noscatur.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. Persecutionem quidem patimur, sed per solatium futurae spei non angustiamur, sed amplius delectamur.

Aporiamur, sed non desistimus. Persecutionem patimur, sed non derelinquimus. Humiliamur, sed non confundimur. Et cade, & opprobriis, sed divino non desolamur auxilio.

Dejicimur, sed non perimus. Usque ad desperationem vitae venimus, sed non morimur, sed & si morimur, non perimus.

Semper mortificationem Jesu Christi in corpore nostro circumferentes: ut & vita Jesu manifestetur in corporibus nostris.

Per tribulationem, sicut alibi ait: Quotidie morimur per vestram gloriam: ergo si commorimur, inquit, & convivemus. Illi autem qui nolunt commori, nec convivent.

Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur. Quamdiu sumus in corpore.

Propter Jesum: ut & vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Non propter opera mala, sed propter corpus ejus, id est, Ecclesiam patimur, quod passus est ille pro nobis: ut vita ejus: hoc est, aeterna: manifestetur in carne nostra mortali: ut possit fieri immortalis. Nondum enim apparuit in nobis quid erimus.

Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Nunquid in nobis semper erit mors, & in vobis vita, & futura, & praesens.

Habentes autem eundem spiritum fidei: sicut scriptum est. Increpat eos, qui falsis Apostolis crediderunt: idcirco Paulum passionibus subjacere, quia fidei minoris sit. Si ergo per fidem tribulari non possit, & contrario ostendit se propter fidem talia sustinere: illos vero causas odii non habere per adulationem atque diffidium. Unde ad Galatas ait: Qui volunt in carne placere tantum, ut crucis Christi persecutionem minime patiantur.

Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur. Hoc testimonio credere se probat. Si enim ille ideo quia credidit, loquebatur, nemo enim sanae mentis alteri affirmat quod ipse non credit: ergo & nos qui loquimur, inquit, credimus: qui etiam propterea tribulamur.

Scientes quoniam qui suscitavit Jesum. Firmiter tenentes hanc fidem, a qua nec morte divellimur.

Et nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum. Sicut illum suscitavit, & nos, si pro eo morimur.

Omnianim propter vos. Omnia ideo patimur, quia fideliter vestram salutem quarimus, & optamus.

Ut gratia abundans per multos in gratiarum actione abundet in gloriam Dei. Hunc sensum habet, ut per multitudinem credentium propter gratiam abundantem, & gratiarum actio abundet in gloria Dei.

Propter quod non desicimus. Propter vos, & propter gloriam Dei, in omnibus tribulationibus & opprobriis non cessamus.

Sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renovatur de die in diem. Licet corpus passionum injuriis corrumpatur, anima tamen spe futurorum quotidie confirmatur ad omnia sustinenda.

Id enim quod in praesenti est momentaneum & leve tribulationis nostrae. Praesens tribulatio quantolibet tempore perseverans, ad comparationem immanis gloriae aeternae brevis & facilis est: sicut ad Romanos ait: Exultimo enim quod non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram gloriam.

Supra modum in sublimitate. Quia nulla comparatio potest esse.

Aeternum gloriae pondus operatur in nobis. Quia illud leve dixerat: ideo posuit hic pondus, servans metaphoram statera: vel quod tribulationum pondus, quae supra modum sunt in praesenti, sublimitatem gloriae aeternae perficiant.

Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt. De visibilibus, nec bonis movemur, nec malis, quia utraque finiuntur.

Caput V.

SCIMUS enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur: quod aedificationem ex Deo habemus. Quasi aliquis ei dixisset, quando istud erit cum sciam me esse mortalem: ideo resurrectionem gloriae induxit. Domus nostra, inquit, terrenum corpus, in quo in hoc saeculo adhuc corporaliter habitamus: si ante adventum Domini, vel passionibus vel conditione naturae fuerit dissolutum, caelestem incorruptionem ex Deo, corpore revivificante, sumemus.

Domum non manufactam, sed aeternam in caelis. Quia animale corpus: quod Dei quodammodo manu dicitur esse plasmatum: hoc ipsum spirituale fiet, per spiritum.

Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quae de caelo est, superindui cupientes. Gemitus hic pro labore accipitur: quia cum gemitu laboratur, sicut & partus pro labore ponitur. Ad hoc ergo laboramus, ut illa superindui mereamur.

Si tamen vestiti, & non nudi inveniamur. A fide vel opere pietatis.

Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod volumus expoliari, sed supervestiri. Nam qui vivi invenientur, hoc laborabunt, ut non expoliantur ab igne cum peccatoribus, cum omnia ceperint elementa consumi: sed ut cum iustis immortalitate superindui mereantur.

Ut absorbeat, quod mortale est a vita. Quod absorberet, non apparet cum sit, sicut ferrum si mittatur in ignem, manente ejus materia totum sit ignis: nam & splendorem, & calorem ipsius ignis assumit.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum Deus. Deum hoc dicit facere, ne cui impossibile videretur.

Qui dedit nobis pignus spiritus. Qui nobis dedit pignus spiritus, ut sciamus quia templum sui spiritus perire non patitur.

Audentes igitur semper, & scientes. Ideo hoc audemus petere: quia quamdiu in corpore sumus in hac vita, incertis jam eventibus, finem nostri exitus nescientes. Cum autem excelsimus e corpore, tunc scimus nos Domino propinquare, quoniam adversus & incertis sumus saeculi molestiis liberati.

Quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus. Peregrinamur: quia adhuc non sumus in haereditate paterna. Ut peregrini ergo non debemus de hujus saeculi rebus magnopere curare: sed necessariis contenti, desiderium omne, & studium perveniendi ad patriam habeamus: quia fide adhuc speramus, & nondum specie possidemus. Audemus autem & consentimus, & proflus hoc audenter legimus, sicut alibi ait: Dissolve, & cum Christo esse, multo magis melius.

Magis peregrinari a corpore. Bene ait, peregrinari a corpore: quia ad id sumus iterum regressuri.

Et praesentes esse ad Dominum. Quamquam creatori suo nulla creatura sit absens: sed nos quodammodo tunc illi magis praesentes erimus, ut etiam perfecti, cum a carnis fuerimus fragilitate sejuncti. Sive quod secundum nos Deo praesentes erimus: quia secundum illum absentes esse nunquam possumus.

Et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes, placere illi. Jam modo tales esse actu conamur, quales futuri sumus in regno, natura incorruptibili sine dubio & perfecti. Hoc dicit: quamdiu in mundo positi peregrinamur a Domino, conversatione bona id agamus: ut ei in futuro placere possimus: non ut quidam putant: quia postea quam excelsimus e corpore, ibi aliquid operantes Deum promeremur.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Pro magnitudine potentiae sedentis, magnitudo tribunalis, & terror iudicii aestimanda sunt.

Ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quia de resurrectionis tempore fecerat mentionem: vult ostendere animam omnia per corpus operata, sive bonum, sive malum. Venite ad me benedicti. Et, Disscedite a me maledicti.

Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Scientes quantum metus sit divini iudicii, hominibus suademus ut caveant: Deo autem manifesti sumus, si non & nos formidamus.

Spero autem & in conscientis vestris manifestos nos esse. Quamvis male vobis suggestum sit de nobis: puto tamen quod non recipiat conscientia vestra de nobis aliud suspicari quam novit: nec possit aliis magis fidem accommodare, quam sibi.

Non iterum commendamus nos vobis. Quia superius dixerat: incipimus nosmetipsos commendare.

Sed occasionem damus vobis gloriamur pro nobis. Contra pseudoapostolos, qui primum per detractionem odium eis volebant inferere: ut eis fides facilius haberetur.

Ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde. Ut habeatis ad eos qui in carnalibus, & in visibilibus, & non in conscientis gloriantur. Quid respondere potestis contra ea

quae de nostra obrestitutione confingunt: ut etiam sui cordis testimonio revincatur.

Sive enim mente excedimus Deo. Si inquit, sensu proprio recta perventum in vitia, ipsi a Deo excidimus, atque alienamur ab eo. Si autem integre sentimus & sobrii, vobis sufficit nostra praedicatio. Dicebat enim de illis, si eorum esset memoria coram Deo, nunquam talia paterentur. Quidam aliter dicunt. Sive in ecclasi sumus, Deo: sive nostro sensu loquimur, vobis.

Sive sobrii sumus, vobis. Sive abstinentes, propter vos.

Charitas enim Christi urget nos. Necessè est nobis, vel aliquatenus vicem ejus rependere charitati: id est, ut pro ejus corpore patiamur, qui mori pro nobis morte dignatus est.

Aestimantes hoc: quoniam si unus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est Christus. Solus inventus est, qui ut immaculata hostia pro omnibus qui erant in peccatis mortui, offerretur.

Ut & qui vivunt, jam non sibi vivant. Ei debemus vitam nostram, qui illam in omnibus sua morte servavit. Si quis ergo suam potius quam Dei voluntatem facit: sibi vivit, non illi. Unde ipse Dominus ait: Si quis vult post me venire abneget semetipsum sibi &c.

Sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Propter calumniam, semper mortis resurrectionem adjungit. De abolitione veterum, & renovatione creaturae, & reconciliatione nostra ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum.

Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Id est, carnaliter circumcisum, & carnales ceremonias serventem, & nullius veterum imitatur exemplum.

Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus. Cognovimus, inquit, secundum carnem Christum: quando maledictum factus, patibulum crucis pro nostra salute suscepit. Nunc autem non ita cognoscimus: non enim est jam passurus pro nobis, qui semel pro omnibus & mortuus est, & resurrexit. Aliter: Et si cognovimus Christum, cum adhuc essemus secundum carnem: sed nunc jam non novimus. Quia eis exempla veterum proponebat: ait Christum carnaliter circumcisum cum Judaeis omnia celebrasse. Sed nunc jam ista non novimus: quia post resurrectionem ejus, novum est testamentum. Aliter: Qui infirmi sunt, carnaliter credunt Christo: perfecti vero intelligunt jam post resurrectionem nihil imbecillitatis in eo esse carnalis.

Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transferunt: Ecce facta sunt omnia nova. Si quis credit in Christo, nova est creatura: intelligens vetera suo tempore fuisse disjuncta, & amodo novo more vivendum.

Omnia autem ex Deo. Quia etiam praeccepta innovata sunt, tamen & nova & vetera ab uno Deo pro diversitate temporum sunt dispensata.

Qui nos reconciliavit sibi. Quia peccando fueramus ab eo averfi.

Per Christum. Per Christi doctrinam pariter & exemplum.

Et dedit nobis ministerium reconciliationis. Ut & nos alios reconciliare possimus.

Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi. Tribus modis inesse Deum legimus: Secundum infinitatem omni creaturae, sicut ipse dicit per Prophetam. Nonne caelum & terram ego impleo: Secundum sanctificationem, & peculiarem inhabitationem in sanctis: juxta illud: Et inhabitabo in illis. Secundum plenitudinem divinitatis in Christo, dicente alibi Apostolo: Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: mundum reconcilians sibi.

Non reputans illis delicta ipsorum. Hoc est, per solam fidem cognoscens.

Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur. Ut pro Christo nos reconciliemus homines Deo, cujus Christi vice, legati sumus Dei.

Tanquam Deo exhortante per nos. Id est, non ex nobis loquimur, sed ex Deo.

Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Quod dicit, hoc est: non, inquit, nos pro Christo deprecamur, sed propter id quod pro nobis passus est: ut credentes in ipsum, reconciliemini Deo: hoc est, vice Christi.

Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.

Secundum illud: Christus qui absque peccato erat, pro nobis dicitur factus peccatum: quia pro peccatis nostris mortuus est: Pater pro nobis Christum, qui peccatum nesciebat, peccatum fecit: hoc est, sicut hostia pro peccato oblata, peccatum vocabatur in lege: ut in Levitico scriptum est: Et imponet manum super caput peccati sui: ita & Christus pro peccatis nostris oblatus, peccati nomen accepit.

Ut nos efficeremur justitia Dei in ipso. Non nostra, nec nobis.

Caput V I.

ADJUVANTES autem exhortamur. Verbo vos adjuvantes.

Ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. In vacuum gratiam Dei recipit, qui in novo testamento non novus est: hoc est, nihil in illo proficit.

Ait enim: Tempore accepto exaudi te: & in die salutis adjuvi te. Acceptum tempus ad exaudiendum, & ad salutem miserandum, in hac vita praesenti est: sicut ait Salvator: Ambulate dum lucem habetis, ne vos tenebrae comprehendant.

Ecce nunc tempus acceptabile. Sicut alibi: Dum tempus habemus, ait, operemur quod bonum est. Dies autem ideo dicitur hac vita, quia ad operandum est apta: & concluditur nocte iudicii: quae dies tenebrae erunt peccatoribus, non lux in qua jam nemo poterit operari. Altati quoque assimilatur hoc tempus: In ejus comparatione, formica dicitur humentem sperare venturam.

Ecce nunc dies salutis. Modo solam possumus invenire salutem: quia juxta Prophetae testimonium, in inferno nemo constituitur.

Nemini dantes ullam offensionem, ut non viuperetur ministerium nostrum. Nemo a nostro offendatur exemplo: ne non tam nostrum vitium putetur esse, quam legis.

Sed in omnibus. Non in aliquantibus.

Exhibeamus nosmetipsos. Omnes autem hujus causae in nostra sunt potestate.

Sicut Dei ministros. Dei ministri Deum debent (prout possibile est) imitari ut ex actu cognoscantur Dei esse cultores. Unde alibi ait: Portate Deum in corpore vestro: sicut ille se ab omnibus patitur blasphemari: & tamen in praesenti vita ingratias etiam sua beneficia non denegat.

In multa patientia, in tribulationibus. Omnis laesio, tribulatio est.

In necessitatibus. Omne quod necesse est, feramus ut necesse est.

In angustiis. Angustia, est omnis egestas.

In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus. Manuum, vel discursuum.

In vigiliis. Non minus mentis, quam corporis.

In jejuniis. Notandum jejunia cum virtutibus numerari.

In castitate. Illa est vera castitas, quae nec mente polluitur.

In scientia. Notandum quod scientia inter species virtutum.

In longanimitate. Id est, sustinentia longa.

In suavitate. Ut nulli verbis nostris amaritudinem generemus: & dicatur de nobis: Fauces ejus dulcedines, & totum desiderium.

In Spiritu sancto. Dum dignum ei nos habitaculum praeparamus.

In charitate non ficta. Omnia quae nobis volumus facere, aliis faciamus: ut non diligamus verbo, sed opere & veritate.

In verbo veritatis. Id est, in verbo Christi: si apte profertur & verè, ne fiat de veritate mendacium.

In virtute Dei. Per arma justitiae. In virtute Dei, sive legis, contra diabolum dimicemus.

A dextris, & a sinistris. Nec prosperis elevemur, nec frangamur adversis.

Per gloriam & ignobilitatem. Gloriam victutum, & ignobilitatem carceris.

Per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces. Ab aliis ut veraces laudamur: ut seductores, ab aliis infama-